

WYROK TRYBUNAŁU (czwarta izba)

z dnia 17 listopada 2011 r.*

W sprawie C-412/10

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez High Court of Justice (England & Wales) Queen's Bench Division (Zjednoczone Królestwo) postanowieniem z dnia 27 lipca 2010 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 18 sierpnia 2010 r., w postępowaniu:

Deo Antoine Homawoo

przeciwko

GMF Assurances SA,

TRYBUNAŁ (czwarta izba),

w składzie: J.C. Bonichot, prezes izby, A. Prechal, K. Schiemann, C. Toader (sprawozdawca) i E. Jarašiūnas, sędziowie,

* Język postępowania: angielski.

rzecznik generalny: P. Mengozzi,
sekretarz: L. Hewlett, główny administrator,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 14 lipca 2011 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu D.A. Homawoo przez J. Dingemansa, QC, M. Zurbrugga i K. Deal, advocates, oraz przez I. Mitchella, solicitor,

- w imieniu GMF Assurances SA przez N. Painesa, QC, P. Janusza, advocate oraz S. Balla i P. Thomasa, solicitors,

- w imieniu rządu Zjednoczonego Królestwa przez L. Seeborutha, działającego w charakterze pełnomocnika,

- w imieniu rządu greckiego przez G. Karipsiadisa oraz T. Papadopoulou, działających w charakterze pełnomocników,

— w imieniu Komisji Europejskiej przez M. Wilderspina, działającego w charakterze pełnomocnika,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 6 września 2011 r.,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 31 i 32 rozporządzenia (WE) nr 864/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lipca 2007 r. dotyczącego prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych („Rzym II”) (Dz.U. L 199, s. 40, zwanego dalej „rozporządzeniem”) w związku z art. 297 TFUE.
- 2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu pomiędzy zamieszkałym w Zjednoczonym Królestwie D.A. Homawoo, który podczas pobytu we Francji uległ wypadkowi samochodowemu, a spółką GMF Assurances SA (zwaną dalej „spółką GMF”), zakładem ubezpieczeń utworzonym we Francji i mającym tam swą siedzibę.

Ramy prawne

Prawo Unii

3 Motywy 6, 13, 14 i 16 rozporządzenia mają brzmienie następujące:

„(6) W celu zwiększenia przewidywalności wyników sporów, pewności w zakresie prawa właściwego i swobodnego przepływu orzeczeń sądowych prawidłowe funkcjonowanie rynku wewnętrznego wymaga, aby obowiązujące w państwach członkowskich normy kolizyjne wskazywały to samo prawo krajowe, bez względu na to, do sądu jakiego państwa wniesiono sprawę.

[...]

(13) Jednolite przepisy, stosowane bez względu na wskazane przez nie prawo, pozwalają unikać zakłóceń konkurencji między uczestnikami sporów w ramach Wspólnoty.

(14) Wymóg pewności prawnej i potrzeba zapewnienia sprawiedliwości w indywidualnych przypadkach są podstawowymi elementami w dziedzinie wymiaru sprawiedliwości. [...]

[...]

(16) Jednolite przepisy powinny zwiększać przewidywalność orzeczeń sądowych i zapewniać odpowiednią równowagę między interesami osoby, której przypisuje się odpowiedzialność i poszkodowanego. [...]”

4 Zgodnie z art. 4 ust. 1 rozporządzenia:

„Jeżeli niniejsze rozporządzenie nie stanowi inaczej, prawem właściwym dla zobowiązania pozaumownego wynikającego z czynu niedozwolonego jest prawo państwa, w którym powstaje szkoda, niezależnie od tego, w jakim państwie miało miejsce zdarzenie powodujące szkodę, oraz niezależnie od tego, w jakim państwie lub państwach występują skutki pośrednie tego zdarzenia”

5 Artykuł 15 rozporządzenia zatytułowany „Zakres prawa właściwego” stanowi:

„Prawu właściwemu dla zobowiązań pozaumownych na podstawie niniejszego rozporządzenia podlegają w szczególności:

[...]

c) istnienie, charakter i ocena szkody lub dochodzonego sposobu jej naprawienia;

[...]”

- 6 Artykuł 28 rozporządzenia zatytułowany „Stosunek do istniejących konwencji międzynarodowych” stanowi:

„1. Niniejsze rozporządzenie nie uchybia stosowaniu konwencji międzynarodowych, których stronami, w chwili przyjęcia niniejszego rozporządzenia, jest jedno lub kilka państw członkowskich, a które ustanawiają normy kolizyjne odnoszące się do zobowiązań pozaumownych.

2. Niniejsze rozporządzenie ma jednak w stosunkach pomiędzy państwami członkowskimi pierwszeństwo przed konwencjami zawartymi wyłącznie pomiędzy dwoma lub więcej państwami członkowskimi, w zakresie, w jakim konwencje takie dotyczą kwestii uregulowanych niniejszym rozporządzeniem”.

- 7 Artykuł 29 rozporządzenie obejmujący wykaz konwencji międzynarodowych stanowi w ust. 1:

„Do dnia 11 lipca 2008 r. państwa członkowskie przekazują Komisji wykaz konwencji, o których mowa w art. 28 ust. 1. Po tej dacie państwa członkowskie powiadamiają Komisję o wszelkich przypadkach wypowiedzenia takich konwencji”.

- 8 Artykuł 30 ust. 2 rozporządzenie ma brzmienie następujące:

„Nie później niż do dnia 31 grudnia 2008 r. Komisja przedkłada Parlamentowi Europejskiemu, Radzie i Europejskiemu Komitetowi Ekonomiczno-Społecznemu opracowanie dotyczące sytuacji w dziedzinie prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych wynikających z naruszenia prawa prywatności i innych dóbr osobistych,

uwzględniające zasady odnoszące się do wolności prasy i swobody wypowiedzi w mediach i kwestii kolizyjno-prawnych związanych z dyrektywą 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 października 1995 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych i swobodnego przepływu tych danych [(Dz.U. L 281, s. 31)]”.

- 9 Artykuł 31 rozporządzenia zatytułowany „Stosowanie w czasie” stanowi:

„Niniejsze rozporządzenie stosuje się do zdarzeń powodujących szkodę, które wydarzyły się po jego wejściu w życie”.

- 10 Artykuł 32 rozporządzenia zatytułowany „Data rozpoczęcia stosowania” stanowi:

„Niniejsze rozporządzenie stosuje się od dnia 11 stycznia 2009 r., z wyjątkiem art. 29, który stosuje się od dnia 11 lipca 2008 r.”.

Prawo krajowe

- 11 W prawie angielskim przepisy kolizyjne w zakresie prawa deliktów ujęte zostały – jak wynika to z postanowienia odsyłającego – w części III Private International Law (Miscellaneous Provisions) Act 1995 (ustawy z 1995 r. o prawie prywatnym międzynarodowym – przepisy różne) i stanowią one, że prawem właściwym jest prawo kraju, w którym nastąpiło zdarzenie powodujące szkodę. W zakresie szkody na osobie art. 11 ust. 2 lit. a) wskazanej ustawy z 1995 r. stanowi, że prawem właściwym jest

prawo obowiązujące w miejscu, w którym znajdował się poszkodowany w chwili poniesienia szkody.

- 12 Artykuł 15A wskazanej ustawy z 1995 r. dodany na mocy Law Applicable to Non-Contractual Obligations (England and Wales and Northern Ireland) Regulations 2008 (rozporządzenia z 2008 r. o prawie właściwym dla zobowiązań pozaumownych w Anglii, Walii oraz Irlandii Północnej, SI 2008 nr 2986) stanowi, że wszelki przepis części III wymienionej ustawy z 1995 r. „pozostaje bez wpływu na orzeczenia w sprawach z zakresu prawa deliktów, które powinny być rozstrzygane na podstawie [rozporządzenia]”.
- 13 Gdy chodzi o ocenę rozmiarów szkody, w orzecznictwie krajowym, a w szczególności w orzeczeniu House of Lords (izby lordów) w sprawie Harding przeciwko Wealands [2007] 2 AC 1, przyjęto, że ocena rozmiarów szkody dla potrzeb określenia wysokości odszkodowania jest zagadnieniem procesowym, podlegającym prawu angielskiemu jako *legi fori*.

Postępowanie przed sądem krajowym i pytania prejudycjalne

- 14 W dniu 29 sierpnia 2007 r., podczas pobytu we Francji, D.A. Homawoo uległ wypadkowi spowodowanemu przez pojazd, którego kierowca był ubezpieczony w zakładzie ubezpieczeń GMF.
- 15 W dniu 8 stycznia 2009 r. D.A. Homawoo złożył w High Court of Justice pozew o odszkodowanie za szkodę na osobie oraz szkody pośrednie między innymi przeciwko spółce GMF.

- 16 Przed sądem krajowym powód twierdził, że ocena rozmiarów szkody podlega prawu angielskiemu, które jest prawem wskazanym przez normy kolizyjne legis fori, mające zastosowanie do sprawy przed sądem krajowym. Powód podniósł bowiem, że rozporządzenie nie miało zastosowania *ratione temporis*, albowiem zgodnie z art. 31 i 32 tego aktu prawnego nie miało ono zastosowania do zdarzeń powodujących szkodę, które miały miejsce – jak w sprawie przed sądem krajowym – przed dniem 11 stycznia 2009 r., to jest przed dniem wejścia w życie rozporządzenia. Pomocniczo powód podniósł, że rozporządzenie nie miało zastosowania, gdyż niezależnie od dnia wystąpienia szkody, powództwo zostało wytoczone przed tą datą.
- 17 Spółka GMF, nie kwestionując zasadności roszczenia odszkodowawczego podniesionego przez powoda, twierdziła jednak, że ocena rozmiarów szkody powinna podlegać prawu francuskiemu zgodnie z normami kolizyjnymi ustanowionymi przez rozporządzenie. Zdaniem spółki GMF, rozporządzenie weszło bowiem w życie dwudziestego dnia po jego ogłoszeniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*, zgodnie z zasadą ustanowioną w art. 297 TFUE. W konsekwencji rozporządzenie znajduje zastosowanie w sprawie przed sądem krajowym, jako że zdarzenie powodujące wspomnianą szkodę wystąpiło po tym dniu, a do sądu krajowego zwrócono się o ustalenie prawa właściwego po dniu 11 stycznia 2009 r.
- 18 High Court of Justice jest zdania, po pierwsze, że art. 32 rozporządzenia nie wspomina o dniu wytoczenia powództwa ani o dniu wydania orzeczenia sądowego, wobec czego nic nie uzasadnia wykładni tego przepisu polegającej na przyjęciu, że rozporządzenie ma zastosowanie do wszelkich powództw wytoczonych od dnia wskazanego w tym przepisie. Sąd ten podnosi, po drugie, że wykładnia, wedle której rozporządzenie ma zastosowanie do zdarzeń powodujących szkodę, które nastąpiły po dniu 11 stycznia 2009 r., pozwoliłaby zagwarantować pewność prawa, gdyż taka wykładnia wprowadzałaby określoną datę bez związku z wszczęciem postępowania spornego. Niemniej jednak biorąc pod uwagę brzmienie art. 31 rozporządzenia, sąd krajowy podaje w wątpliwość możliwość przyjęcia takiej wykładni.

19 W tych okolicznościach High Court of Justice (England & Wales) Queen's Bench Division postanowił zawiesić postępowanie i skierować do Trybunału następujące pytania prejudycjalne:

„1) Czy art. 31 i 32 rozporządzenia [nr 864/2007] w związku z art. 297 TFUE należy interpretować w ten sposób, że sąd krajowy winien stosować [to] rozporządzenie, a w szczególności jego art. 15 lit. c), w sprawie, w której zdarzenie powodujące szkodę miało miejsce w dniu 29 sierpnia 2007 r.?

2 Czy na odpowiedź na pytanie pierwsze ma wpływ którakolwiek z poniższych okoliczności:

a) powództwo odszkodowawcze zostało wytoczone w dniu 8 stycznia 2009 r.;

b) sąd krajowy nie dokonał żadnego rozstrzygnięcia w przedmiocie prawa właściwego przed dniem 11 stycznia 2009 r.?”

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

20 Za pomocą przedstawionych pytań, które należy rozpatrywać łącznie, sąd krajowy zwraca się w istocie do Trybunału o udzielenie odpowiedzi, czy art. 31 i 32 rozporządzenia w związku z art. 297 TFUE należy interpretować w ten sposób, że sąd krajowy ma obowiązek stosować rozporządzenie jedynie do zdarzeń powodujących szkodę, które nastąpiły od dnia 11 stycznia 2009 r., a także czy dzień wytoczenia powództwa

odszkodowawczego, jak również dzień ustalenia przez sąd rozpatrujący sprawę prawa właściwego mają wpływ na określenie zakresu zastosowania rozporządzenia *ratione temporis*.

- 21 Aby udzielić odpowiedzi na pytania zadane w niniejszej sprawie przez sąd krajowy, należy zbadać oba przepisy rozporządzenia w celu ustalenie dnia jego wejścia w życie oraz dnia rozpoczęcia jego stosowania.
- 22 Co się tyczy dnia wejścia w życie rozporządzenia, należy przypomnieć, że zgodnie z art. 297 ust. 1 akapit trzeci TFUE akty ustawodawcze wchodzą w życie z dniem w nich określonym lub, w jego braku, dwudziestego dnia po ich publikacji w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*.
- 23 W rozpatrywanym przypadku, o ile rozporządzenie nie określa w sposób wyraźny dnia swego wejścia w życie, zawiera ono z jednej strony art. 31 zatytułowany „Stosowanie w czasie”, zgodnie z którym stosuje się je do zdarzeń powodujących szkodę, które wydarzyły się po jego wejściu w życie, a z drugiej strony art. 32 zatytułowany „Data rozpoczęcia stosowania”, zgodnie z którym stosuje się je od dnia 11 stycznia 2009 r., z wyjątkiem pewnego artykułu, którego nie dotyczy sprawa przed sądem krajowym.
- 24 W tym względzie należy podnieść, że ustawodawca może poczynić rozróżnienie na dzień wejścia w życie i dzień rozpoczęcia stosowania wydanego aktu prawnego, opóźniając drugi termin względem pierwszego. Tego rodzaju działanie może w szczególności pozwolić państwom członkowskim lub instytucjom unijnym – gdy akt wejdzie już w życie i stanie się częścią unijnego porządku prawnego – uczynić zadość obowiązkom, jakie ciążą na nich na podstawie tego aktu i które są niezbędne dla jego nieograniczonego stosowania względem wszystkich podmiotów prawnych, do których się on odnosi.

- 25 Jak wskazał rzecznik generalny w pkt 21 swej opinii, ustawodawca uczynił tak w wypadku licznych aktów wydawanych w obszarze współpracy sądowej w sprawach cywilnych, a w szczególności w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 593/2008 z dnia 17 czerwca 2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I) (Dz.U. L 177, s. 6).
- 26 Gdy chodzi o rozporządzenie, nie ulega kwestii, że ani art. 31, ani art. 32 nie ustanawia daty jego wejścia w życie.
- 27 Prawdą jest, że w wypadku trzech wersji językowych intytulacja art. 32 rozporządzenia („Inwerkingtreding”, „Data intrării în vigoare” i „Entrada en vigor”) odwołuje się do pojęcia wejścia w życie. Niemniej jednak, nawet w tych trzech wersjach w treści tego artykułu mowa jest o dniu 11 stycznia 2009 r. jako o terminie rozpoczęcia stosowania rozporządzenia.
- 28 Jak przypomniał rzecznik generalny w pkt 39 swej opinii, z orzecznictwa Trybunału wynika, że konieczność jednolitej wykładni aktów prawa Unii wyklucza, by w razie wątpliwości brzmienie przepisu było analizowane w sposób wyizolowany, wymagając, wręcz przeciwnie, by dokonywać jego wykładni i stosować go przy uwzględnieniu poszczególnych wersji w innych językach urzędowych (zob. w szczególności wyroki: z dnia 12 lipca 1979 r. w sprawie 9/79 Koschniske, Rec. s. 2717, pkt 6; z dnia 10 września 2009 r. w sprawie C-199/08 Eschig, Zb.Orz. s. I-8295, pkt 54).
- 29 W rozpatrywanym przypadku, mając wzgląd na treść przepisu, która jest jednakowa we wszystkich wersjach językowych, stwierdzić należy, że art. 32 określa nie dzień wejścia w życie rozporządzenia, ale dzień rozpoczęcia jego stosowania.

- 30 Wynika stąd, że w braku szczegółowego przepisu określającego dzień wejścia w życie rozporządzenia, dzień ten należy określić zgodnie z zasadą ogólną ujętą w art. 297 ust. 1 akapit trzeci TFUE. Ponieważ zaś rozporządzenie zostało ogłoszone w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* z dnia 31 lipca 2007 r., weszło ono w życie dwudziestego dnia po ogłoszeniu, to jest w dniu 20 sierpnia 2007 r.
- 31 Tego rodzaju wniosek znajduje swe potwierdzenie w okoliczności, że rozporządzenie nakłada określone obowiązki na państwa członkowskie oraz na Komisję, poczynając od tej ostatniej daty. I tak, zgodnie z art. 29 rozporządzenia, przed dniem rozpoczęcia stosowania, a dokładniej rzecz biorąc, w terminie do dnia 11 lipca 2008 r., państwa członkowskie były zobowiązane przekazać Komisji wykaz umów międzynarodowych, których są stronami, a które należą do zakresu przedmiotowego rozporządzenia, a Komisja miała ogłosić wykaz takich umów w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*.
- 32 Ponadto na mocy art. 30 ust. 2 tego rozporządzenia Komisja była zobowiązana, nie później niż do dnia 31 grudnia 2008 r., przedstawić Parlamentowi, Radzie oraz Komitetowi Ekonomiczno-Społecznemu studium w przedmiocie prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych. Wobec tego obowiązki te powinny być zostać spełnione przed dniem 11 stycznia 2009 r., na który to dzień art. 32 przewidywał rozpoczęcie stosowania rozporządzenia względem ogółu podmiotów prawa.
- 33 W tych okolicznościach art. 31 rozporządzenia, zgodnie ze swoją intytucją mającą brzmienie „Stosowanie w czasie”, nie może być interpretowany bez uwzględnienia dnia rozpoczęcia stosowania określonego w art. 32 rozporządzenia, to jest dnia 11 stycznia 2009 r. Dlatego też należy uznać, że na mocy art. 31 rozporządzenia, akt ten stosuje się do zdarzeń powodujących szkodę, które nastąpiły po tym dniu.

- 34 Jest to jedyna wykładnia, która pozwala zapewnić, zgodnie z motywami 6, 13, 14 i 16 rozporządzenia, pełne osiągnięcie jego celów, to jest zagwarantować przewidywalność wyniku sporów, pewność prawną w zakresie prawa właściwego, jak również jednolite stosowanie tego rozporządzenia we wszystkich państwach członkowskich.
- 35 Cele te mogłyby natomiast zostać zagrożone, gdyby rozporządzenie stosowano do zdarzeń, które nastąpiły pomiędzy dniem jego wejścia w życie a dniem określonym w art. 32 rozporządzenia. Jak bowiem podniósł powód przed sądem krajowym, rząd Zjednoczonego Królestwa, a także Komisja, nie można wykluczyć, że dwa zdarzenia, które miały miejsce tego samego dnia przed dniem 11 stycznia 2009 r., mogłyby podlegać różnym systemom prawnym w zależności od tego, kiedy zostało wytoczone powództwo odszkodowawcze, lub w zależności od tego, kiedy sąd rozpoznający powództwo ustalał prawo właściwe dla sprawy. Ponadto zobowiązania wynikające ze zdarzenia powodującego w tym samym miejscu szkodę dla wielu osób mogłyby podlegać różnym systemom prawnym w zależności od przebiegu różnych postępowań sądowych.
- 36 Dlatego ani dzień wytoczenia powództwa, ani dzień ustalenia prawa właściwego przez sąd krajowy nie mają znaczenia z punktu widzenia określenia zakresu zastosowania rozporządzenia *ratione temporis*. Jak wynika z jego art. 31, jedynym elementem, jaki należy wziąć pod uwagę, jest chwila wystąpienia zdarzenia powodującego szkodę.
- 37 W tych okolicznościach na pytania zadane przez sąd krajowy należy odpowiedzieć, że art. 31 i 32 rozporządzenia w związku z art. 297 TFUE należy interpretować w ten sposób, że sąd krajowy ma obowiązek stosować to rozporządzenie jedynie do zdarzeń powodujących szkodę, które nastąpiły od dnia 11 stycznia 2009 r., zaś ani dzień wytoczenia powództwa odszkodowawczego, ani dzień ustalenia przez sąd rozpatrujący sprawę prawa właściwego nie mają wpływu na określenie zakresu zastosowania rozporządzenia w czasie.

W przedmiocie kosztów

- ³⁸ Dla stron postępowania przed sądem krajowym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tym sądem, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż poniesione przez strony postępowania przed sądem krajowym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (czwarta izba) orzeka, co następuje:

Artykuły 31 i 32 rozporządzenia (WE) nr 864/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lipca 2007 r. dotyczącego prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych („Rzym II”) w związku z art. 297 TFUE należy interpretować w ten sposób, że sąd krajowy ma obowiązek stosować to rozporządzenie jedynie do zdarzeń powodujących szkodę, które nastąpiły od dnia 11 stycznia 2009 r., zaś ani dzień wytoczenia powództwa odszkodowawczego, ani dzień ustalenia przez sąd rozpatrujący sprawę prawa właściwego nie mają wpływu na określenie zakresu zastosowania tego rozporządzenia w czasie.

Podpisy